

RAQAMLI BANK FAOLIYATINI TASHKIL ETISH XUSUSIYATLARI

Tursunov Faridun Mustafoyevich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, “Bank ishi” kafedrası assistenti

tursunovfaridun4330@gmail.com

Nasrullayev Abdulaziz Alisher o‘g‘li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

abdurshs6@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada raqamli bank xizmatlari tushunchasi, uning zamonaviy tijorat banklari faoliyatidagi roli va o‘rni, raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari, afzalliklari va kamchiliklari, raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishda uchraydigan ba‘ze muammolar o‘rganib chiqilgan va bu muammolarni hal etish uchun ba‘ze amaliy taklif va tavsiyalar berilgan. O‘zbekiston tijorat banklari amaliyotida raqamli bank xizmatlari haqidagi barcha to‘plangan statistik ma‘lumotlar asosida tahlil qilingan. Shuningdek, raqamli bank nima va takomillashtirilgan bank tizimi qanday yaratilganligi haqida tushunchalar berilgan.

***Kalit so‘zlar:** raqamli banking, raqamli innovatsiyalar, mobil ilova, an‘anaviy bank, aloqa markazlari, online kredit, online omonat.*

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF DIGITAL BANKING

ABSTRACT

This article examines the concept of digital banking services, its role and role in the activities of modern commercial banks, the main directions, advantages and disadvantages of the development of digital banking services, some problems

encountered in the development of digital banking services, and some practical proposals and recommendations are given to solve these problems. In the practice of commercial banks of Uzbekistan, it was analyzed on the basis of all accumulated statistics on digital banking services. It also provides insights into what digital banking is and how an improved banking system is created.

Keywords: *digital banking, digital innovation, mobile app, traditional banking, communication centers, online credit, online savings.*

KIRISH

Insoniyat har kuni juda ko‘p ma‘lumot oladi. Bu asosan mobil telefonlar, internet, smartfonlarning tobora ortib borayotgan texnik imkoniyatlari, odamlarning ijtimoiy tarmoqlarga jalb qilinishi va internet tezligining oshishi bilan bog‘liq. Albatta, bugungi kunda biz axborot tizimidagi sezilarli o‘zgarishlar tufayli jamiyat, hukumat, iqtisodiyot, biznes, savdo va bankdagi tub o‘zgarishlarni kuzatishimiz mumkin. Keling, raqamli bank nima va takomillashtirilgan bank tizimi qanday yaratilganligi haqida gapiraylik.

Bank xizmatlarini modernizatsiyalash va soddalashtirish tizimi mamlakat moliyaviy xizmatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda axborot texnologiyalari, barcha sohalarda bo‘lgani kabi, bank tizimiga ham keng joriy etilgan. Bank tizimida raqamli bankingni rivojlantirish iqtisodiy o‘shishning asosiy masalalaridan biri ekanligi, ayniqsa butun dunyo bo‘ylab hukm surayotgan koronavirus pandemiyasi davrida ham yaqqol yuzaga chiqdi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banking faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF5296-sonli farmoni¹ imzolangach, bank tizimiga chakana bank xizmatlariga ixtisoslashgan “raqamli” banklar va bank bo‘linmalarini tashkil etish hamda innovatsion bank texnologiyalaridan foydalangan holda mijozlarga xizmat ko‘rsatish sifatini yanada kengaytirish vazifasi yuklatilgan.

---

¹ <https://lex.uz/ru/docs/-3494933>

Shunga asoslanib, 2020 yilda Anorbank va TBC Bank O‘zbekistonda raqamli banklar sifatida ro‘yxatdan o‘tkazildi. Darhaqiqat, “raqamli banking” tushunchasi Evropa mamlakatlarida 2015-2020 yillarda tez rivojlandi. Raqamli banklar o‘z mijozlariga yanada qulay va foydali xizmatlarni taqdim etish uchun zamonaviy raqamli innovatsiyalardan keng foydalanadilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

A.A.Gontarning ta’kidlashicha, “Raqamli banking - bu bank va uning mijozlari o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarning yangi shakli, shu jumladan raqamli, axborot va texnologiya strategiyalari sohasidagi iste’molchilar va tijorat mijozlari uchun moliyaviy xizmatlar sohasidagi innovatsiyalar”[2]. Tadqiqotchi olimlardan Suchat Tungjitnob, Kitsuchart Pasupa, Boontawee Suntisrivaraporn o‘z tadqiqot ishlarida “Mobile banking” to‘g‘risida quyidagi fikrlarni bildirib o‘tganlar “Bank mijozlari banklarning mobil ilovalari (mobile banking) yordamida istalgan joyda va istalgan vaqtda bank operatsiyalarini darhol amalga oshirishlari mumkin. Bundan tashqari, mobil banking ilovasi qo‘shimcha filiallarni ko‘paytirish xarajatlarini kamaytiradi. Bank, shuningdek, ilovadan mijozlar ma’lumotlarini olishdan foyda oladi”.

Jarkovskaya E.P. fikricha “Bank xizmatlarini mijoz va bank xodimi o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri aloqada bo‘lgan bank ofisida emas, balki uyda, mijozning ofisida, ya’ni ikkinchisi uchun qulay bo‘lgan joyda ko‘rsatish kerak” [3].

Raqamli bankning asosiy jihatlaridan biri bozor talablariga javob beruvchi omonatlar va kreditlar uchun eng qulay sharoitlar (ya’ni, mijoz talabidan kelib chiquvchi) va tez fursatlarda xizmat ko‘rsatish hisoblanadi deb ta’kidlaydi[4].

NATIJALAR

Bugungi kunda Anorbank va TBC bank ikkalasi ham raqamli bank bo‘lib, o‘z mijozlariga mobil ilovalar yoki shaxsiy kompyuterlar orqali raqamli xizmatlarning to‘liq to‘plamini taklif qilishadi. Bu shuni anglatadiki, raqamli bank mijozi 24/7 bank xizmatlaridan foydalanishi mumkin. Boshqacha qilib aytganda, raqamli bank tizimida mijozga mobil ilova taqdim etiladi va mobil ilova asosida yuqori texnologiyali IT infratuzilmasi bilan bank operatsiyalarining yuqori moslashuvchanligi ta’minlanadi.

Albatta, savol tugʻiladi, bugungi tijorat banklari va yangi tashkil etilgan raqamli banklar oʻrtasidagi farq nima?

Raqamli banklar uchun bu odatiy holdir:

- bank filiallari tarmogʻini kengaytirmang;
- bank va mijoz oʻrtasidagi 100% onlayn aloqa tizimi;
- yuqori sifatli va qulay mobil ilova;
- bozor talablariga javob beradigan depozitlar va kreditlar boʻyicha eng qulay shartlar (yaʼni sotib olish talabiga asoslangan);

- tez, sifatli, qulay va 24 soatlik javob markazlarining mavjudligi;

Xususiyl yoki davlat banklari uchun esa:

- har bir tuman, shahar va viloyatda bank filiallarining mavjudligi, sifat darajasiga yetarlicha eʼtibor berilmasligi;

- bank va mijoz oʻrtasidagi onlayn aloqaning past darajasi;

- mobil ilovalar tasdiq belgisi uchun yaratilgan va foydalanuvchi bir marta tizimga kiradi va endi kirmaslikka qaror qiladi (mobil ilovalarda kartadan kartaga pul oʻtkazish yoki kommunal toʻlovlarni toʻlash jarayoni bilan bogʻliq doimiy muammolar mavjud, aksariyat hollarda tizimda uzilishlar mavjud).;

- bozor talablariga javob beradigan depozitlar va kreditlar beriladi, ammo aksariyat hollarda faqat tanishlar katta rol oʻynaydi (agar tanishlar boʻlmasa, mijoz 3 oy yoki undan koʻproq kutadi).

- tez, yuqori sifatli, qulay va kechayu kunduz javob berish markazlari juda zaif ishlaydi, mijoz esa oʻz savoliga javob olish uchun bankning barcha boʻlimlari mutaxassislari bilan gaplashishi kerak. Mijoz vaqti, telefon xizmati uchun mijoz tomonidan toʻlangan summa hisobga olinmaydi.

MUHOKAMA

Moliyaviy xizmatlarning raqamli oʻzgarishi mijozlarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi, shu bilan birga bank mijozlari uchun keng imkoniyatlar yaratadi, bu esa moliyaviy faollikni oshirish yoʻlidagi muhim qadamdir. Boshqacha qilib aytganda, raqamli banklarning istiqbollariidan biri bu

moliyaviy sektorlarni raqamlashtirish orqali xizmatlar narxini 40-60% ga kamaytirishdir. Bankka tashrif buyurish mijozlar uchun vaqt va pulni tejashga yordam beradi.

Bir soʻz bilan aytganda, tijorat banklarining oʻzgarishi va raqamli bank tizimiga oʻtish butun dunyo boʻylab yangi axborot texnologiyalarining rivojlanishi va faol tarqalishiga javob boʻlib, raqamli texnologiyalar nafaqat mahsulotlar, balki kompaniyalarning ish sifati va daromadini yaxshilaydi.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 09.01.2018 yildagi PF-5296-son.
2. Гонтарь, А.А., Сазонов, С.П. Экономические методы обеспечения информационной безопасности кредитной организации // Управление экономическими системами: электрон. науч. журнал. - 2016. - № 9. – С.-6 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uecs.ru/ekonomicheskaya-bezopasnost/item/4064-2016-09-03-08-02-57>.
3. Жарковская, Е.П. Банковское дело: для студентов вузов по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» / Е. П. Жарковская. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Омега-Л, 2012. – 452 с.
4. Mirzobek Komiljonovich Avezov. Raqamli bank xizmatlari va uning afzalliklari Scientific progress jurnali. 2022. Page 811.
5. Niyozov Z.D. INCREASE THE EFFECTIVENESS OF USING A VEIN //World Economics and Finance Bulletin. – 2022. – Т. 7. – С. 23-26.
6. Bekmurodov A. THE IMPACT OF TRANSFORMATION PROCESSES ON THE ACTIVITIES OF COMMERCIAL BANKS //Archive of Conferences. – 2021. – С. 52-54.
7. Hudoyqulov X. Z. CREDIT SUPPORT FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES AND FACTORS HINDERING ITS DEVELOPMENT //SCHOLAR. – 2023. – Т. 1. – №. 15. – С. 4-10